

'Oku fiema'u 'e he Pule'angá 'a ho'o fakakaukau fekau'aki mo 'emau ngaahi fokotu'utu'ú ki hono fakasi'isi'i 'o e pā'usi'i 'o e kau ngāue toki hiki fakataimi

Ko e taumu'a fakalūkufua 'o hono vakai'i 'o hono Pā'usi'i 'o e Kau Ngāue Toki Hiki Fakataimi Maí (Temporary Migrant Workers Exploitation) (ko e vakai'i) ke holoki 'a hono pā'usi'i 'o e kau ngāue toki hiki fakataimi maí, kau ki ai 'a e fānau ako mei tu'apule'angá. Ko e lelei fakalūkufua 'e ma'u mei' he vakai'i ni ko e malava ki he kakai kotoa 'i Nu'u Silá ke nau ma'u ha ngāue 'oku malu mo lelei, pea ongo'i pau foki mo e ngaahi pisinisí te nau fakahoko ngāue 'i ha tu'unga 'oku potupotu tatau.

Ko hono pā'usi'i 'o e kakai hiki fo'ou maí 'okú ne fakatupu ha uesia kovi 'aupito ki he...

KAKAI KUO NAU HIKI FO'OU MAÍ (MIGRANTS) Oku uesia fakaesino, 'atamai, mo fakapa'anga 'a e kakai ngāue toki hiki fo'ou maí 'oku pā'usí. Ko e uesiá ni 'oku a'u atu ia ki hono ngaahi fāmilí 'i Nu'u Silá pea mo e fonua kuo nau hiki mei af.

NGAAHI PISINISÍ 'Oku tukuhifo 'a e māketí 'e he ngāue 'a e ngaahi kautaha 'oku nau pā'usi'i 'a e kau ngāue 'o uesia ai 'a e ngaahi kautaha 'oku nau poupou'i e ngaahi vā fakangāue totonu mo 'aongá. 'E malava eni ke ne tāmata'e'i ai 'a e pisinisí.

KAKAI 'O NU'U SILÁ 'Oku fakafaingofua'i 'e he tō'onga pā'usi'i 'a e ngaahi hia 'oku nau uesia 'a e komiunitií, 'o hangē ko e kākaá mo hono 'ave ta'efakalao holo 'o e pa'angá. 'Oku toe uesia foki 'e he tō'onga pā'usi'i 'a e fa'unga 'o e tukuhaú mo hono tokangaekina 'o e mo'ui lelei.

HOMAU ONGOONGO FAKAVAHA'APULE'ANGÁ 'Oku maumau'i 'e he tō'onga pā'usi'i hotau ongoongo fakavaha'apule'anga ko e feitu'u 'oku 'ikai ha faihala mo malu ke ngāue mo nofo ai.

KO E NGAHI FOUNGA SOLOVA'ANGA 'OKU FOKOTU'U ATÚ

FAKA'EHÍ'EHI

mei hono ngāue'aki 'o e ngaahi founga fakalele ngāue (mo ha ngaahi me'a kehe) te ne ala fakatupu 'a hono pā'usi'i 'o e kau ngāue toki hiki fakataimi maí.

FOKOTU'U HONO 'ULUAKÍ: Kamata'i ha founga ki hono fakamo'ua'i 'o kinautolu 'oku nau pule'i pe tu'utu'unia ha ngāue'anga 'okú ne maumau'i 'a e ngaahi tu'utu'uni ki he founga 'o e fakangāue'í.

FOKOTU'U HONO UÁ: Fiema'u 'a e ngaahi kautaha ngāue fakakonitulekí (subcontractors) mo e fakafofongá (franchisees) ke nau fakakakato 'a e ngaahi makatu'unga fakalahi 'i he malumalu 'o e founga ki hono tokonia fakavisa 'o e ngāue'angá (proposed employer-assisted visa gateway system).

FOKOTU'U HONO TOLU: Kamata'i ha founga laiseni ki hono fakangāue'í 'o e kau ngāue 'o fakakau ai ha ngaahi malu'i tu'upau ki he kau ngāue.

FOKOTU'U HONO FAÁ: Tapui 'a kinautolu kuo mo'ua 'i he hia pā'usi'i 'i he malumalu 'o e Lao Fefolau'akí (Immigration Act) mei ha'anau pule'i pe fakalele ha kautaha.

MALU'I

'a e kau ngāue toki hiki fakataimi maí 'i Nu'u Silá' pea poupou'i ke nau lava 'o mavahe meí he ngāue'anga 'oku nau fai 'a e tō'onga pā'usi'i.

FOKOTU'U HONO NIMÁ: Kamata'i ha telefoni fika 0800 mo ha founga lipooti 'i he 'initaneti' mavahe 'a e MBIE, pea fokotu'u mo ha va'a makehe 'a e MBIE ki hono lipooti mo fakatotolo'i 'o hono pā'usi'i 'o e kau ngāue toki hiki fakataimi maí.

FOKOTU'U HONO ONÓ, FILI A: Fokotu'utu'u ha fa'ahinga visa fakaa'u (bridging-type visa) ma'á e kau ngāue toki hiki maí kuo pā'usi'i.

FOKOTU'U HONO ONÓ, FILI B: Fakalelei'i 'a e founga lolotonga 'a e INZ ki hono vakai'i 'o e tu'unga 'o e visá (INZ visa status consideration process).

FUSI A'U

'a e lao fefolau'akí mo e fakangāue'í ke ne fakailifia'i 'a e ngāue'anga ta'efaitotonú fakafou 'i ha founga tautea mo maumau lao 'oku fe'unga mo e taumu'á.

FOKOTU'U HONO FITÚ: Fokotu'u ha ngaahi tu'unga maumau lao fefolau'akí fo'ou ki he ngaahi ngāue'anga ta'efaitotonu 'oku nau kaunga atu ki he ngaahi tō'onga pā'usi'i mo e tu'unga lavea ngofuá.

FOKOTU'U HONO VALÚ: Faka'atā 'a e kau 'Inisipēkita Leipá (Labour Inspectorate) ke nau 'oatu ha tikite maumau lao ki he ngaahi ngāue'anga 'oku 'ikai ke nau ma'u mai 'a e ngaahi me'a fakapepa kuo kolé 'i ha vaha'a taimi fe'unga.

FOKOTU'U HONO HIVÁ: Fakalahi 'a e lisi ta'ofi (stand-down list) ke kau ki ai 'a e ngaahi maumau lao fefolau'akí lolotongá pea, 'i he kaha'ú, ke kau ki ai mo e ngaahi maumau lao 'a e ngāue'anga ta'efaitotonú.

FOKOTU'U HONO HONGOFULÚ: 'Oatu ha fakatokanga ki he kau ngāue 'oku nau 'i ha ngaahi visa ke tokonia 'a e ngāue'angá mo ngāue ki ha ngāue'anga kuo ta'ofi (stood-down).

MINISTRY OF BUSINESS,
INNOVATION & EMPLOYMENT
HĪKINA WHAKATUTUKI

New Zealand Government

Vakai ki he mbie.govt.nz/exploitationreview ke 'ai ai ha'o lau.